

www.nfunorge.org
Youngstorget 2B, 0181 Oslo
Postboks 8954, Youngstorget,
0028 Oslo
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www-facebook.com/NFU norge

Helse- og omsorgsdepartementet

26.11.2019

Høring om lov om Eldreombudet

Det vises til høringsnotat fra Helse- og omsorgsdepartementet vedrørende ovennevnte høring.

Norsk forbund for utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessen til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU har ca. 8500 medlemmer.

Prioritering av eldre

Forslaget om å fremheve viktigheten av eldres rettigheter var begrunnet med at eldre er en voksende gruppe, som ofte har et økende behov for helse- og omsorgstjenester. Det ble fremhevet at det kan oppleves som en belastning for eldre å navigere i regelverk, mellom instanser og i ulike ledd i forvaltningen, for å få rettighetene sine oppfylt. Og videre at det kan være vanskelig å delta i samfunnet på grunn av fysiske barrierer, digitalisering, teknologiske og sosiokulturelle endringer som inntreffer stadig raskere.

Vi vil bemerke at det også for andre, som har behov for helse- og omsorgstjenester i kommunen eller i spesialisthelsetjenesten, kan være utfordrende å navigere i regelverk, mellom instanser og ulike ledd i forvaltningen, og i samfunnet for øvrig. Dette er for eksempel en reell utfordring for mange mennesker med utviklingshemming. NFU mottar over 600 henvendelser om juridisk bistand hvert år, fra mennesker med utviklingshemming eller deres pårørende. De fleste henvendelsene handler om behov for hjelp til å navigere i regelverk, mellom instanser og i forvaltningssystemet.

NFU er kritiske til at det skal opprettes et eget eldreombud. Gruppen «eldre» er en heterogen gruppe mennesker, med svært ulike behov, slik som resten av

befolkningen. Noen har behov for mye hjelp, mens andre er selvhjulpne. Selv om enkelte eldre personer er i en sårbar posisjon, for eksempel demente, er det vanskelig å forstå hvorfor gruppen «eldre» generelt skal få et eget ombud, når også yngre mennesker kan ha behov for hjelp i forbindelse med for eksempel helse- og omsorgstjenester, trygd, bolig eller lignende, på samme måte som eldre. Å opprette et eget eldreombud kan medføre at andre som har behov for hjelp i lignende saker, blir glemt og ikke får den hjelpen de trenger. Under punkt 2.2 kommer det frem at «[e]ldre, som alle innbyggere, har tilgang til universelle helse- og omsorgstjenester. Regjeringens mål er å skape pasientens helse- og omsorgstjeneste. Alle skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Brukerperspektivet er styrket i helse- og omsorgstjenestene. I omsorgstjenesten er utviklingen gått fra å se på eldre som passive tjenestemottakere, til i større grad å fremme egen mestring og autonomi hos eldre».

Videre kommer det frem av Meld. St- 15 (2017-2018) (sisert fra høringsnotatet) at regjeringen ønsker å «utvikle politikken slik at eldre kan mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene. Meldingens hovedfokus er å skape et mer aldersvennlig Norge og finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene knyttet til aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp og sammenheng og overganger i tjenestene.»

Også NIM finner at «det er en menneskerettslig utfordring for myndighetene å nå frem til og tilrettelegge for at alle eldre får den informasjons-, kommunikasjons- og tjenestetilgangen de har krav på».

Under punkt 7.1 pekes det på eksempler på temaer som vil falle inn under eldreombudets arbeidsområde. Det er temaer som «levekår og tilhørende velferdstjenester, helse- og omsorgstjenester, digitalisering, transport og mobilitet, sansetap, universell utforming, boliger, samfunns- og arealplanlegging, tilrettelegging for deltakelse i samfunnet og en faktisk aktiv alderdom, muligheter for kompetanseheving og livslang læring, utestengelse og aldersdiskriminering, psykisk helse og ensomhet, særskilte utfordringer for eldre med ulik urfolks- og etnisk bakgrunn, LHBTI-personer, og vold og overgrep mot eldre».

Ingen av disse utfordringene eller målene er på noen måte unik for eldre. De gjelder en rekke grupper i samfunnet – i større eller mindre grad. NFU erfarer at alt det siterte er høyst aktuelt for mennesker med utviklingshemming også. Det understreker hvor heterogen gruppen «eldre» er. NFU frykter at prioritering av ombud for noen mennesker som har ett eneste karakteristika til felles – «eldre» – vil føre til at andre grupper som har like stort behov for veiledning og bistand til de samme spørsmålene blir oversett.

Om det skal opprettes nye ombud bør ansvarsområdet til ombudet avgrenses av sakstype fremfor alder, funksjonsnedsettelse eller andre kjennetegn ved en person. Pasient- og brukerombudets ansvarsområde er avgrenset til å ivareta behov, interesser og rettssikkerhet innenfor spesialisthelsetjenesten og kommunal helse- og omsorgstjeneste. Fremtidige ombud bør også ha en slik saklig avgrensning av den personkretsen ombudet skal være til for. Dette vil bidra til at flere mennesker

uavhengig av samfunnsgruppe kan nyte av arbeidet til de forskjellige ombudene, fremfor at noen får beskyttelse flere steder og andre ikke i det hele tatt. Det kan være med på å bygge ned barrierer, ved at ombud som en institusjon i samfunnet vil erfare at ellers veldig forskjellige mennesker kan komme sammen om likelydende problemstillinger. Å bygge ned barrierer for funksjonshemmede er en viktig oppgave statene har etter CRPD – Konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Ombud knyttet til saksområde og ikke personlige karakteristika kan være et tiltak som er med å bygge ned samfunnets barrierer mellom ulike grupper.

Forholdet til andre ombud

Når det gjelder de økonomiske rammene vil det være de midler Stortinget til enhver tid stiller til disposisjon. Det skal legges opp til samarbeid mellom instanser. I og med at Eldreombudet kan engasjere seg i forhold ved alle samfunnsområder som berører eldres interesser, innebærer det at Eldreombudet kan ha overlappende interesser med eksisterende ombuds-, tilsyns- og klageordninger. Departementet har presisert at forslaget om Eldreombud ikke innebærer endringer i eksisterende ordninger, men at Eldreombudet skal være et nytt organ som skal jobbe med saker på systemnivå. NFU vil bemerke at det for flere forhold og situasjoner vil innebære at de samme menneskene kan henvende seg til flere ombud med den samme problemstillingen, for eksempel både til Eldreombudet og til Pasient- og brukerombudet. Det kan føre til at disse menneskene får «dobbel opp» med bistand og ressursbruk, som kan gå på bekostning av mennesker som ikke har det samme privilegiet av å kunne henvende seg til to ombud. NFU mener det er nødvendig at midler til Eldreombudet ikke tas fra andre ombud slik at disse i realiteten blir svekket. Tyngden av ressurser som går til gitte grupper av mennesker på tvers av de forskjellige ombudsordninger vil kunne medføre at andre grupper av mennesker kommer dårligere ut. Dette vil være svært uheldig for eksempelvis mennesker med utviklingshemming som ikke også går som «eldre». Det bør sikres tiltak mellom de forskjellige ombudene slik at arbeidet ikke foregår på en slik måte at noen grupper mennesker får svekket beskyttelse, mens andre grupper får økt beskyttelse.

Dersom det blir bestemt at det skal opprettes et Eldreombud har ikke NFU noen innvendinger på hvordan dette drives, annet enn det som allerede er pekt på i denne høringsuttalelsen.

Med vennlig hilsen

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Monica Sæbø Tøllefsen
Juridisk rådgiver